

**20. Augusti Klubi presidendi Ants Veetõusme kõne Riigikogu XIII ja 20.
Augusti Klubi ühisel istungil**

20. augustil 2016.a

Armsad kaasmaalased!

Alustuseks tahan ma teha sügava kummarduse kõigi nende inimeste ees, kes 25 aastat tagasi olid valmis minema lõpuni võitluses Eesti Vabariigi reaalse taastamise nimel! Ainult koos Eesti rahvaga ja tema kindlal toetusel saime me võitluses Eesti iseseisvuse eest võidu!

Austatud Eesti Vabariigi president, austatud president Arnold Rüütel!

Lugupeetud Riigikogu spiiker, Põhjamaade parlamentide spiikrid, ministrid!

Külalised nii Leedust, Lätist kui mujalt!

Head kolleegid riigikogust ja klubist!

Ekstsellentsid!

Täna istume siin hoopis rahulikumas ja pidulikumas õhkkonnas kui 25 aastat tagasi, mil nii saalis kui Toompea koridorides ja tubades oli tunda ootust ja ärevust. Keegi ei teadnud, kuidas lõppeb päev väljaspool Toompea lossi seinu, kuid samas teati juba kindlalt, et just täna ja ainult täna tuleb taastada Eesti Vabariigi iseseisvus. Ja seda hoolimata sellest, kuidas lõppeb sõjaline putš Moskvas, millist nõu annavad meile sõbrad kodu- ja välismaalt. Meie teadsime üht- olime tulnud selleks Toompeale, et taastada Eesti Vabariigi iseseisvus, selleks olime saanud rahvalt mandaadi.

Meie kunagine kolleeg, nüüdseks manala teele läinud Ülo Uluots kirjutas valimiste eel: “ Arvan, et arukas inimene teeb oma panuse uuele ülemnõukogule. See on ainus organ, keda Moskva tunnustab ja tunnustab.”

Heino Kostabi valimisplakatilt saame lugeda: „Eesti Vabariigi kodanikuna nõuan rahvusvaheliselt tunnustatud Eesti Vabariigi taastamist 1920. a Tartu rahulepingu alusel.“ Kõik on ausalt ja üheselt välja öeldud, milleks olime kogunenud Toompeale.

Niisiis - rahvas ootas meilt seda otsust, sest mitte keegi teine poleks seda otsust saanud teha. Ja mida tund edasi, seda otsustavamalt kõlas Toompeal viibivate saadikute häälsõnaks otsuse vastuvõtmiseks. Otsustavad tunnid olid 20. augusti õhtuks saabunud.

Ja kui kõlas Ülo Nugise haamrilöök, mis kinnitas, et otsus Eesti Vabariigi iseseisvuse taastamisest on vastu võetud Eesti Vabariigi Ülemnõukogu poolt, siis oli see rõõmuks rahvale, kes oli kogunenud Toompea lossi esisele väljakule. Selline ühtekuuluvustunne saadikute ja rahva vahel saab tekkida vaid neil harvadel hetkedel riigi ajaloo, kui võetakse vastu ülitähtsaid otsuseid, mida just rahvas on oodanud ja tahtnud.

Selle haamrilöögi ja otsusega lõppes üks etapp Eesti Vabariigi de facto taastamises. Alguse sai ta 16. novembril 1988 Iseseisvusdeklaratsiooniga ja lõppes Eesti rahva triumfiga, kui Eesti Vabariigi Ülemnõukogu võttis vastu otsuse, et Eesti Vabariik on oma iseseisvuse taastanud. Ligi kolme aastasse perioodi mahtus väga palju sündmusi.

Milline oli see Ülemnõukogu, kes suutis tarmukal moel Eesti iseseisvuse taastada kaotamata pingelises võitluses ühtegi inimelu, mis maailma ajaloo pole tavapärane. Valitute hulgas oli 81 eestlast, 20 venelast ja 4 muude rahvaste esindajat. Algses koosseisus oli saja viiest liikmest üheksakümne kaheksal kõrgharidus, ülejäänud seitsmel oli kesk- või keskeriharidus.

Meie hulgas oli 15 teaduste kandidaati ja 1 teaduste doktor, samuti 27 inseneri, 11 juristi, 9 ökonomisti, 6 ajaloolast ja see oli suureks jõuks vastu võtmaks õigeid otsuseid. Kõige noorem oli valimiste momendil 26 ja kõige vanem 64 aastane. Kõik see kokku oligi tolleaegne Ülemnõukogu, kes sai edukalt hakkama nii välis- kui sisevaenlastega, nii paremalt kui vasakult tiivalt.

Siin juures tuleb eraldi ära märkida paljude Ülemnõukogus töötanud inimeste töö, kes olid oma ala suurimad spetsialistid ning kellele tänu olid vastuvõetavad seaduse korrektsed ning juriidilist praaki praktiliselt polnud. See oli ehe näide, kuidas sünnivad head seadused ja kuidas korraldada koostööd, sest on õige kuulda võtta oma ala asjatundjaid.

Ülemnõukogu esimesteks vastuvõetud sisulisteks dokumentideks olid Deklaratsioon Ülemnõukogu ja Eesti Kongressi koostööst, Ülemnõukogu otsus Eesti riiklikust staatusest ja Ülemnõukogu pöördumine Leedu Vabariigi Ülemnõukogu poole. Need kolm dokumenti näitasid selgelt ja üheselt ära meie eesmärgid, aga samuti, kes on meie koostööpartnerid ja keda peame toetama.

Eesti iseseisvuse kindlustamisel oli kindlasti üheks suurimaks õnnestumiseks meie edukas rahareform ja Eesti krooni taastamine käibesse. Rahareformi ettevalmistus kulges tingimustes, kus Eesti sammus alles iseseisvuse poole, kuid reaalselt iseseisvust polnud. Eestil enda tol momendil reaalselt olemas olnud valuutareservid olid nullilähedased

Kui NSVL ei tunnustanud rahareformi ettevalmistusperioodil Eesti õigust oma valuutale, siis paljud lääneriigid lihtsalt ei uskunud sellesse ja soovitasid tungivalt loobuda rahareformist. Aga me tegime selle ära ja mitte halvasti. Nagu tavaliselt - me kuulasime kõik poolt- ja vastuargumendid ära, kuid otsuse tegime ise ikka sellise, mis meie teadmiste juures tundus Eestile parim ja samas ka teostatav.

Täna ei saa jätta meenutamata meie kolleegi ja ühe Eesti Vabariigi iseseisvuse taastamise otsuse poolt hääletanu, nüüdseks meie hulgast lahkunud Ülle Aaskivi 28. augustil 2006. aastal Riigikogus öeldut: “Meenub viimane ülemnõukogu, kes 14 aastat tagasi jõudis läbi mitme erineva otsuse iseenda laialisaatmise otsuseni. Kaks aastat enne tähtaega. Rahvasaadikud hääletasid iseenda tööta jätmise poolt, mõtlemata seejuures iseendale, oma võimalikule kohale tulevases valimisnimekirjas, mõtlemata erakonna positsioonile tulevastel valimistel. Hääletati, sest tunti vastutust riigi ees. Ei iseenda, ei erakonna, vaid riigi ees. _ Täna on taas kätte jõudnud hetk, mil tuleb teha riigile oluline otsus, riigi arengule oluline otsus._ Iga parlamendi saadik on andnud ustavusvande. Ustavusvannet pole te andnud siin saalis ega neis ruumides oma erakonnale, te olete andnud selle riigile ja tema põhiseaduslikule korrale.“

Olles Ülemnõukogu liige tundsin me vastutust oma riigi eest. Täna tahan, et iga parlamendi liige tunneb otsuste vastuvõtmisel samasugust vastutust riigi ja rahva ees, mitte aga ainult iseenda ja oma erakonna ees.

Täna küsitakse iseendalt ja teistelt, kas sellist Eestit me tahtsime. Vastus on üks – me tahtsime iseseisvat Eesti Vabariiki ja me saime Eesti Vabariigi. Usun, et aeg on esitada juba uusi küsimusi, sest praeguses maailmas muutuvad olud niivõrd kiiresti. See, mis vaid paar aastat tagasi paistis olema võimatu (nii heas kui halvas mõttes), on täna reaalsus. Ja just need kiiresti muutuvad olud sunnivad meid olema valmis vastama igale uuele väljakutsele.

Esitage endale igal hommikul küsimus – mida mina saan teha iseenda ja oma riigi heaks. Ja tehke iga päev midagi iseenda, oma lähedaste, kolleegide, sõprade ja Eesti heaks. Ja kui te olete seda teinud, siis on päev korda läinud ja Eesti elu edenenud.

Juba enam kui 25 aastat on möödunud sellest, kui Heinz Valk hõikas üle terve Eestimaa – ükskord me võidame nagnii! Täna saame täie kindlustundega öelda – me oleme võitnud ja unistused täitnud. Hoidkem siis üheskoos seda võitu! Hoidkem Eesti Vabariiki!

Aitäh!

Ants Veetõusme, Tallinn, 20. august 2016. a